

Njegovanje tradicijske glazbe na primjeru Hrvatskog pjevačkog društva "Rodoljub" iz Virovitice

Nemet, Nina

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:931089>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-20**



Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)



Sveučilište u Zadru

Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij



Nina Nemet

**Njegovanje tradicijske glazbe na primjeru
Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ iz
Virovitice**

Diplomski rad

Gospić, 2024.

Sveučilište u Zadru
Odjel za nastavničke studije u Gospiću
Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij

Njegovanje tradicijske glazbe na primjeru Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ iz Virovitice

Diplomski rad

Student/ica:

Nina Nemet

Mentor/ica:

doc. dr. sc. Ines Cvitković Kalanjoš

Gospić, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Nina Nemet**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Njegovanje tradicijske glazbe na primjeru Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ iz Virovitice** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Gospić, 2024.

Potpis studenta/ice: _____

Sažetak

Njegovanje tradicijske glazbe na primjeru Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ iz Virovitice

Ovaj diplomski rad predstavlja djelovanje Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ iz Virovitice. Prati njihov rast i razvoj od njihovih početaka, uspona i padova te njihov način njegovanja tradicijske glazbe. Rad prati utjecaj Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ na narod, kako u suvremeno tako i u prošlo vrijeme. Članovi Društva ističu kako nikome ne treba nametati tradicijsku glazbu, već se ona može negovati i sa svega par ljudi koji ju poštuju i prenose. Tradicijska se glazba prenosi usmenim putem s generacije na generaciju, ali ono što je još veoma potrebno je i ljubav prema onomu što prenosimo.

Cilj diplomskog rada jest približiti tradicijsku glazbu današnjoj mladeži. Nevažno je jesu li oni iz istog područja čija se tradicijska glazba uči ili ne, treba ih podučiti da cijene i poštuju glazbu te im približiti glazbu u toj mjeri da bi je oni nastavili dalje prenositi. Oni koji jesu s tog područja trebaju nastaviti ljubav prema tradicijskoj glazbi koju su stvorili njihovi preci. Potrebno je osmisliti načine kako negovati tradicijsku glazbu u učionici i to prenijeti i izvan učionice. Osim što će im učitelji pokazati i uputiti ih u učenju o toj glazbi, cilj je da se i izvan škole učenici počnu zanimati za tradicijsku glazbu te se možda i uključe samovoljno u društva kao što je i Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“. Također, proveden je i intervju sa članovima Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ kako bi saznali iz prve ruke kako oni neguju tradiciju, kojim instrumentima se koriste te kako oni svoj rad neguju u narodu, ali i među sobom.

Ključne riječi:

Virovitica, HPD „Rodoljub“, Jan Nepomuk Vlašimsky, Virovitičan, tradicijska glazba

Summary

Cultivating Traditional Music Illustrated by the Example of Croatian Singing Society "Rodoljub" from Virovitica

This graduation thesis presents the activities of the Croatian Singing Society "Rodoljub" from Virovitica. It follows their growth and development from their beginnings, ups and downs, and their way of cultivating traditional music. The work follows the influence of the Croatian Singing Society "Rodoljub" on the people, both in the present and in the past. Society members point out that traditional music should not be imposed on anyone, but that it can be nurtured with just a few people who respect and pass it on. Traditional music is transmitted orally from generation to generation, but what is still very necessary is love for what we transmit.

The aim of the thesis is to bring traditional music closer to today's youth. It doesn't matter if they are from the same area whose traditional music is being taught or not, they should be taught to appreciate and respect music and bring music closer to them to the extent that they would continue to pass it on. Those who are from that area should continue their love for the traditional music created by their ancestors. It is necessary to come up with ways to nurture traditional music in the classroom and transfer it outside the classroom as well. In addition to the teachers showing and guiding them in learning about this music, the goal is for the students to become interested in traditional music outside of school, and perhaps join voluntarily in societies such as the Croatian singing society "Rodoljub". Also, an interview was conducted with the members of the Croatian Singing Society "Rodoljub" in order to find out firsthand how they nurture tradition, what instruments they use and how they nurture their work in the people, but also among themselves.

Keywords:

Virovitica, HPD Rodoljub, Jan Nepomuk Vlašimsky, Virovičan, tradition music

Sadržaj

1. UVOD	7
2. GRAD S MNOGO MOGUĆNOSTI	8
2.1. Povijest	8
2.2. Priroda, kultura i glazba	11
3. JAN NEPOMUK VLAŠIMSKY	14
3.1. Dolazak Jana Vlašimskog u Viroviticu	15
4. OSNIVANJE I PRVE GODINE HPD „RODOLJUB“	17
4.1. Rodoljub početkom 20.st	21
4.2. HPD „Rodoljub“ do 1918. godine	21
4.3. Rodoljub između dvaju ratova	25
5. SUSRETI I NASTUPI	29
5.1. Susret hrvatskih pjevačkih zborova	29
5.2. Tamburaški orkestar	30
6. INTERVJU SA ČLANOVIMA HRVATSKOG PJEVAČKOG DRUŠTVA „RODOLJUB“ IZ VIROVITICE	31
6.1. Slavonske slike, Branko Starc	36
7. ZAKLJUČAK	40
Literatura	42
Popis ilustracija	43

1. UVOD

Izbor teme mog rada rezultat je mogega bavljenja glazbom tijekom cijelog mog djetinjstva, tijekom školovanja te sudjelovanje u Glazbenoj školi Jan Vlašimsky u Virovitici. Zbog studija nisam imala prilike u svom kraju sudjelovati u društvu koje njeguje isključivo tradicijsku glazbu iako je želja bila iznimno jaka i velika. Za suradnju s društvom „Rodoljub“ bila sam odmah otvorena te zato odabrala baš njih da o njima pišem svoj diplomski rad. Isto tako, poznajem neke od članova koji su mi pomogli kako bih dobila što više podataka.

Tradicijском glazbom ulazimo u veće znanje i učenje o regiji u kojoj se nalazimo i koja je vrsta glazbe za to područje prepoznatljiva. Slavonija je bogata raznim zanimljivostima od okoliša koji se u njoj nalazi sve do starih gradova i njihovim posebnosti i ljepota. To je sve bio i jest motiv za pisanje tradicijskih skladbi. Iako je Virovitica, malo mjesto u Virovitičko-podravskoj županiji, često bila zahvaćena političkim i ekonomskim padovima, „Rodoljub“ je održavala volja za životom, druženjima. U tome im je najviše pomagala glazba koja je opjevala sve ono što se tada u Virovitici događalo. Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ imalo je najveću ulogu, ali i odgovornost u održavanju tradicije i njegovanju tradicijske glazbe toga kraja. Danas Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ broji mnogo mladih članova.

Uvodni dio ovog diplomskog rada govori o mojoj suradnji s Hrvatskim pjevačkim društvom „Rodoljub“ iz Virovitice, kao i što je motiv za stvaranje tradicijske glazbe. U središnjem dijelu rada govori se o povijesti grada Virovitice, pojavama raznih društava, između ostalog i Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“. Također, članovi društva su iznijeli svoje znanje i mišljenje o samom društvu, saznajemo iz središnjeg dijela i neke od skladbi koje izvode na svojim nastupima.

2. GRAD S MNOGO MOGUĆNOSTI

Na sjeveroistoku Slavonije nalazi se gradić Virovitica. Danas on ne broji više od 19 000 stanovnika, ali svaki taj stanovnik ima srce veliko za dva čovjeka. Virovitičani su branili svoj grad od svih napada kroz povijest, gradili ga kako bi bio snažniji, što znači da se stvaralo sve veće zajedništvo koje se borilo protiv svih nedaća. Ljudi su se međusobno povezali u tim vremenima punima krize. Virovitica je poznata po svojem povijesnom i kulturnom naslijeđu, ali i po prirodnim ljepotama.

2.1. Povijest

Virovitica ima bogatu povijest koja seže još u rimsko doba. Tijekom stoljeća na grad su utjecale razne kulture i civilizacije. Grad ima dobro očuvanu povijesnu jezgru sa šarmantnom arhitekturom. Područje oko Virovitice bilo je naseljeno od davnina. Arheološki nalazi sugeriraju da su ovu regiju naselile razne kulture, uključujući Kelte i Rimljane koji su ostavili bitan trag u počecima razvijanja grada Virovitice. To je bio početak virovitičke burne povijesti.

Virovitica nastavlja rasti i u 19. stoljeću postaje važno administrativno i kulturno središte. U tom su razdoblju mnoge građevine u gradu izgrađene u tadašnjim arhitektonskim stilovima, među njima i Dvorac Pejačević, barokno-klasicistička građevina koja je gradsko središte i mjesto okupljanja, prvenstveno zbog predivne prirode u okruženju dvorca. Hrvatska je 1991. proglasila neovisnost od Jugoslavije, što je dovelo do Domovinskog rata. Virovitica je, kao i drugi dijelovi Hrvatske, bila pogođena sukobom, ali je naposljetku postala dijelom neovisne Republike Hrvatske. U moderno doba Virovitica se nastavila razvijati kao administrativno, kulturno i gospodarsko središte regije Slavonije. Sačuvala je svoje povijesno i arhitektonsko naslijeđe te se prilagodila potrebama 21. stoljeća (<https://www.virovitica.hr/povijest-grada-virovitice/>).

Virovitica je bila sjecište raznih naroda i kultura koji su do dan danas ostavili svoj trag u tom kraju. To su kulture europskih i azijskih naroda te su svoj trag ponajviše ostavile germanska kultura, ugarska i orijentalna te slavenska koja se smatrala domaćom kulturom. Povijest virovitičkog kraja nije bila mnogo istraživana jer je prije na tom području bilo mnogo neprilika koje su utjecale na razvoj kulture. Ono što je poznato jest da je u doba djelovanja hrvatsko-

ugarskih kraljeva Virovitica bila izravni kraljevski posjed. To o njoj govori da je postala najvažnije gospodarsko, kulturno, društveno i političko središte. „Držimo da su obrtnici i u županiji virovitičkoj imali svojih zadruga i bratovština, te cehova kao i drugdje, ali o tom nam nije baš nigdje ni jedna riječ ubilježena“ (Feletar, 1980:17).

Budući da je Virovitica, ali i njezina okolica, bila bitno središte, uz sve ostalo počeo se razvijati i kulturni život. Sve kreće od Crkve, pa tako i kultura u Virovitici. Počele su se otvarati škole u kojima se podučavalo čitanje, pisanje, latinski jezik, računarstvo, ali i pjevanje. Svaka škola treba učitelja, a u ovom kraju prvim učiteljima, i to putujućim učiteljima, smatrali su se franjevci (Feletar, 1980). Taman kada se sve činilo skladno i sređeno, na Viroviticu kreću napadi Osmanlija te se tu zaustavlja svaki oblik kulturnog života te je na jedno i pol stoljeće je sve stalo. Novo poglavlje ide za ovaj kraj. Visoka kula koja se nalazi u tvrđi oko koje su veliki nasipi i grabe prikaz je promjena u arhitekturi. Na starom nizinskom terenu Turci su gradili svoje utvrde. Iako su koristili već postojeće, ipak su ostavljali svoje tragove u nacrtima, ali i običajima (Feletar, 1980).

„Virovitica je gusto naseljeno i živahno trgovište u plodnom i ugodnom kraju. Južno od Virovitice postoji velika i vinorodna gora, preko koje vodi zemaljska cesta. Ova je cesta tako zapuštena da se tuda noću ne može putovati bez pogibelji za život. Cesta prolazi preko najvišeg brda, a veoma je uska i zaslona, premda su doline, s obje strane. U sredini trgovišta vidi se lijepa konjanička vojarna, te novosagrađeni veliki franjevački samostan, koji ima prekrasnu župnu crkvu i dobro uređenu ljekarnicu. Franjevci su i župnici, liječnici i ljekarnici za Viroviticu i za okolna naselja, jer se ne daleko i široko ne može naći nikakve ljekarnice i liječnika. Virovitica je staro mjesto, jer nađeni spomenici govore da je bilo nastanjeno već u rimsko doba. U srednjem je vijeku Virovitica pripadala kraljici udovici Mariji...u Virovitici se nalazi dobro građena županijska kuća, u kojoj stalno boravi i županijski činovnik. Usred trgovišta leži na povišenu brežuljku jedna stara tvrđa. Ova je okružena šikarom i već ispunjenom grabom, ima debele zidove i četiri okrugle jako utvrđene kule na sva četiri ugla. Varaju se oni koji misle da je taj burg djelo Rimljana. Tomu protuslovi čitava gradnja. Kule su tako velike da je grof Pejačević u jednoj kuli uredio kapelicu, a u drugoj žitnicu za više stotina vagana raznog žita. Stanovnici Virovitice svi su rimokatoličke vjere... okolica Virovitice obiluje šumama i močvarama, a ima i plodnih njiva, a manje pašnjaka...“ (von Taube, 1777: 48, prema Feletar 1980:33). Ovaj je tekst samo jedan među rijetkima koji detaljno opisuje stanje u ovom kraju. Opisuje strukturu grada i okolice, građevine i poljoprivredna blaga, no možemo primijetiti kako se ne govori o društvenom i kulturnom životu. Prikazuje Viroviticu kao središte koje je bilo

križište cestovnog i željezničkog prometa. Bila je bogata plodnom zemljom pogodnom za razvoj poljoprivrede. Kako se počela razvijati, u Virovitici je šećerna repa bila vrlo bogata, otvorila se i šećerana te se time potaklo mnoge da započiju svoje obrte (Feletar, 1980). Iako se virovitički kraj počeo razvijati i sve se to činilo mnogo, opet, jedan dio ostao je zakinut. Taj dio je društveno-kulturni dio. Ferdo Šišić, koji je pisao o stanju u području Virovitice, govori da se sve razvijalo sporo, ali ipak školstvo nije bilo zakinuto. Red franjevaca brinuo se o obrazovanju i podučavanju djece.

„... za školu virovitička trgovišna općina odпустиła prostranu sobu u svojoj drvenoj kući. Školu polazi samo 48 učenika“ (Feletar, 1980: 28). U ovom citiranom dijelu doznajemo da se osim škole u samostanu, otvorila i prva pučka škola u Virovitici. Kako su godine išle, iz one sa zemljom sravnjene Virovitice, rodila se jaka i snažna okolica s centrom u kojoj je školstvo napredovalo. Otvarane su i zasebne škole (odvojene muške i ženske) te mješovite škole, javila se i preteča realnoj gimnaziji. Društveni život postao je sve bolji. Počele su se tiskati novine u kojima su se promovirali narodni interesi na lokalnoj razini. Ljudi su se sve više oglašavali i tako izravno djelovali na kulturu. Otvarale su se pučke čitaonice, kulturno-prosvjetiteljska društva te su počela djelovanja i Društva za promicanje glazbe. Virovitička čitaonica uvelike je pripomogla u osnivanju i poticanju samog osnivanja bilo kakvog kulturnog pokreta. Isto tako, zaslužna je za stvaranje Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ u Virovitici. Kao što je samostan imao velik utjecaj na školstvo i obrazovanje, tako je i zanimanje za glazbu u ovom kraju počelo od crkvenog zbora. Navodi se kako je još grof Pejačević u svome dvoru uzdržavao vješte glazbenike te sastavio kvartet koji se sastojao od dvije violine, jednog čela i jedne viole (Feletar, 1980). Godina 1883. vrlo je važna godina, kako za Kasino (čitaonica) tako i za Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“. Te je godine stvorena ideja o osnivanju Društva za promicanje glazbe, a obilježena je i kao godina rođendana limene glazbe. Kako je stvoreno Društvo za promicanje glazbe, s radom počinje i Niža muzička škola. Zanimanje za glazbu u Virovitici vrlo je izraženo. To možemo primijetiti stvaranjem svih novih glazbenih društava i čovjeku koji je sve to doveo na višu razinu, a to je Vlašimsky. Do Prvog svjetskog rata virovitička su društva u području glazbe bila vrlo aktivna, s mnogo nastupa i sve većim brojem učenika u glazbenim školama. Tada je to sve stalo, ali brzo je stalo na noge i ponovno počelo s djelovanjem. (Feletar, 1980)

2.2. Priroda, kultura i glazba

Virovitica je okružena prekrasnim prirodnim krajolicima, uključujući šume, rijeke i jezera. Grad ima nekoliko parkova i zelenih površina gdje stanovnici i posjetitelji mogu uživati u aktivnostima na otvorenom i opuštanju. U središtu grada nalazi se park s baroknim dvorcem koji itekako krase sliku grada, prikazuje i označava povijest grada, a ujedno ga i uljepšava.



Slika 1. Barokni Dvorac Pejačević u Virovitici (osobna arhiva)

Osim dvorca i blizina planine Papuk također je zanimljiva jer ondje stanovnici idu u šetnje i druženja u prirodi. Također, još jedna vrlo važna barokna građevina jest crkva koja je u teškim razdobljima bila mnogo puta pogađana, ali srce Virovitičana bilo je najveće kada bi ju obnovili te bi ona uvijek bila najljepša za svoje vjernike.



Slika 2. Barokna crkva svetog Roka u Virovitici (osobna arhiva)

Osim prirode i ekonomija je također nešto o čemu se može pričati kada je u pitanju Virovitica. Gospodarstvo Virovitice je raznoliko, s industrijama kao što su poljoprivreda, prerada hrane, proizvodnja i trgovina koje igraju značajnu ulogu. Regija je poznata po poljoprivrednoj proizvodnji. Još nešto čemu se velika važnost pridaje jest kultura, običaji, koncerti. Ukratko, događaji koji su zamišljeni da okupe velik broj ljudi koji će se družiti i veseliti zajedno. Virovitica je tijekom cijele godine domaćin raznih kulturnih događanja i festivala koji slave gradsku baštinu i tradiciju. Ovi događaji često uključuju glazbu, ples, hranu i umjetnost <https://www.kulturni-turizam.com/hrv/sadrzaj/virovitica/>.

Glazba je sastavni dio kulturnog života u Virovitici, Hrvatskoj, kao i u mnogim mjestima i gradovima diljem zemlje. Virovitica ima Glazbenu školu Jan Vlašimsky u kojoj učenici stječu

formalno znanje o glazbi i instrumentu koji odaberu. Uz sve instrumente u Glazbenoj školi Jan Vlašimsky najviše se pažnje pridaje tamburici koja je obilježje virovitičkih tonova i glazbe koji su specifični za ovo podneblje.

Nešto što svaka škola ima na ovom području, ali osim škole ima i crkva, jest zbor. Također, Virovitica je grad u kojemu ima dosta bendova, ima i onih koji nisu poznati, ali jedan zasigurno jest, a to je virovitički bend Vatra. Osim zbora i bendova u Virovitici su stvarana kroz povijest razna pjevačka udruženja. Glazba se u Virovitici javlja još od ranih godina postojanja grada. Stanovnici su uvijek poštovali prirodu i glazbu. Otvaranje glazbene škole i veće zanimanje za glazbu pripisujemo jednoj osobi koja je želju za glazbom uvela u Viroviticu, a bio je to Jan Vlašimsky (<https://glazba.hr/citaj/price/glazbeno-srediste-virovitica/>).

3. JAN NEPOMUK VLAŠIMSKY

Jan Vlašimsky je bio glazbenik iz češke obitelji. Rođen je 1861. godine u češkom gradu Všen, a umro je 1942. godine u Virovitici. (https://enciklopedija.cc/wiki/Jan_Vla%C5%A1imsky).

On je poznat kao virovitička glazbena legenda. Po mnogim značajnim Virovitičanima nazvano je mnogo ulica i ustanova, a Glazbena škola Jan Vlašimsky u Virovitici nosi ime prema spomenutom velikom glazbeniku. Iako je malo literature napisano o Janu Vlašimskom, ipak je njegov rad zabilježen, cijenjen i njegovan (<https://glazba.hr/citaj/price/glazbeno-srediste-virovitica/>).

Kada govorimo o Janu Vlašimskom kao o glazbeniku, govorimo o tome kako je bio glazbeni pedagog te kulturni djelatnik, a uz to i istaknuti zborovođa, kapelnik i dirigent, aranžer i skladatelj. Jan je prebrodio sve nedaće i promjene u državi te nastavio s djelovanjem u svom gradu jači i ustrajniiji nego ikada. Banovanje Khuena Hedervarija (1883. – 1903.), Prvi svjetski rat (1914. -1918.) te formacija Države Srba, Hrvata i Slovenaca (1918.), sve se to događalo u to vrijeme, no Jan je i dalje uspješno djelovao. Živio je glazbu pa su tako i razne novine, kao što su „Virovitičan“, „Virovitički zavičaj“ i „Hrvatski tjednik“, pisale o tome. U „Virovitičanu“ iz 1903. možemo pročitati da je Jan Vlašimsky „virtuozno vodio svoje glazbenike“ (Herout, 2014: 48). Došla je i tužna 1942. godina. Veliki je virovitički glazbenik umro, a s njim, s vremenom i spomen na njega. Narod ga nije održao živim njegovim djelom i radom, zamalo ostaje zaboravljen. Jedino gdje ostaje spomenut jest na obilježavanju obljetnica Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ i na svečanostima virovitičke Gradske glazbe. Novinari su kasnije počeli pisati o njegovu radu u „Virovitičkom listu“ i u daruvarskom „Češkom narodnom kalendaru“. Tim je djelom novina počelo sve veće zanimanje za ovog glazbenika. Godine 1992. osniva se glazbena škola u Virovitici nazvana po glazbeniku Janu Vlašimskom te su mu stavili i spomen-ploču na grob.



Slika 3. Glazbena škola Jan Vlačimsky (osobna arhiva)

Počela su se protezati razna pitanja o tome što zapravo znamo o Janu Vlačimskom te se pokrenula i manifestacija koja nosi naziv „Proljetni zvuci Jana Vlačimskog“. Kako bi se očuvalo djelo glazbenika, na manifestacijama poput spomenute, govorilo se o životu glazbenika te bi se na kraju održao kviz u kojemu bi učenici odgovarali na pitanja vezana za Jana. Sve aktivnosti i manifestacije dovele su do velikog saznanja o Janu o kojemu se sve više govorilo i pisalo. Također, ostao je u Virovitici do svoje smrti jer je tu osnovao obitelj te je stvorio ugled u glazbenim krugovima u kojima se i kretao.

3.1. Dolazak Jana Vlačimskog u Viroviticu

Iako se o životu i djelovanju glazbenika i velikana Jana Vlačimskog malo znalo, u Virovitici se pojavljuje novinar Luka Šteković, koji se iznimno zanimao za rad ovog Virovitičanina. Kroz novine i manifestacije mnogo doznajemo. Također, tijekom manifestacije 2003. godine Mirjana Vodopić iznosi sljedeće: „od 1886. do 1936. godine u kulturnom životu Virovitice, napose glazbi, ističe se jedna, zasada neponovljiva veličina- Jan Ivan Vlačimsky. Bio je skladatelj, zborovođa i učitelj glazbe i punih je 50 godina mnogo davao gradu koji mu se nikada nije odužio, ni za života, ali ni kasnije. Možda ćemo baš ovim susretom, ovom tribinom i sjećanjem na njega, njegov život i rad, o čemu želimo govoriti napose mladim naraštajima, otplatiti dio

velikog duga Janu Vlašimskom“ (Vodopić, 2004:21). Jan je bio iz češke obitelji. No kako li je dospio baš u Viroviticu? Slavenske su obitelji stoljećima doseljavale iz srednje Europe pa je jednostavno objasniti otkud on u slavenskoj zemlji. Priča počinje tako što je Jan morao odslužiti vojni rok.

Nije bio to običan vojni rok, Jan ga je odslužio kao narednik-glazbenik i zamjenik za kapelnika vojne limene glazbe (Vodopić, 2004). U to je vrijeme Virovitica bila razvijeno trgovačko središte. Razvijen nije bio samo gospodarski već i društveni život. Osnovala se Narodna čitaonica (Kasino), Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“, Dobrovoljno vatrogasno društvo i još mnogo toga. Naime, Društvo za poticanje glazbe raspisalo je natječaj za kapelnika i bili su te sreće da se na natječaj javio školovani, obrazovani i poznati dirigent Jan Vlašimsky (Vodopić, 2004). Jan je bio pravo osvježenje virovitičkom glazbenom životu. Došavši u Viroviticu, iako je bilo razvijen društveni život, nešto je nedostajalo. Jan je preuzeo „Rodoljub“ i stao na čelo, u glazbenu je školu ušao ne bi li podučavao mladež, oformio je gudački orkestar koji je izvodio upravo njegove skladbe. U modi su tada bila izvođenja skladbi stranih skladatelja. Jan je počeo skladati mnoge skladbe koje su obogaćene hrvatskim folklorom te tako obogatiti glazbeni repertoar Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“. Tijekom godina njegov je repertoar postajao sve veći. Na popisu skladbi našle su se i *Unsere Klänge*, slav. *Potpourri*; *Proljetna ruža*, *Gavotta*; *Spomen Slavjanskom*; *Marija Valerija*, *Mazurka*; *Prvi cjelov*; *Gdje stanak moj*, *Koračnica*; *Tužba...* (Herout, 2016). Koncerti Jana Vlašimskog bili su hvaljeni, o njima se dugo pričalo, rad u glazbenoj školi bio je neprocjenjiv i to se pokazalo na sve većim upisima zainteresiranih za učenje glazbe baš kod spomenutog skladatelja. U Virovitici je bio voljen i hvaljen, no kamo je sve to otišlo nakon njegove smrti? Zamalo je ostao u zaboravu iako Glazbena škola Jan Vlašimsky nosi njegovo ime. Vodio je razne glazbene grupe, skladao mnoge skladbe, kamo je sve to nestalo? Za 50 godina djelovanja u glazbi Virovitica ga nije nagradila velikom mirovinom, a ni spomenom na njega. Možemo reći da Virovitica puno duguje Janu Vlašimskom. Kada kažemo Virovitica, osim na stanovnike, mislimo na udruge i mjesta u kojima je djelovao čim je došao u to malo mjesto, a to su Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ u kojemu je djelovao kao vođa od 1890. do 1918. godine te je to doba kada je Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ procvatilo. Također su tu i Društvo za promicanje glazbe koje danas nosi ime Gradska glazba, Glazbena škola koja sada nosi njegovo ime, Narodna čitaonica u kojoj je bio jedan od najaktivnijih članova od samog početka te Dobrovoljno vatrogasno društvo i još mnogo ostalih humanitarnih udruga.

4. OSNIVANJE I PRVE GODINE HPD „RODOLJUB“

Buđenje nacionalne svijesti, kako u svim dijelovima Hrvatske tako i u Virovitici, javilo se u drugoj polovici 19. st. To je dovelo do stvaranja sve većeg broja kulturnih organizacija. Značajna godina 1848. obilježila je ukidanje kmetstva, no rat se i dalje vodio jer je to bilo apsolutističko vrijeme. Glavni problem bio je što su društva i dalje njegovala tradiciju koja im je prisilno uvedena, a to je pjevanje njemačkih i mađarskih pjesama te čitanje i novina na njemačkom jeziku (Feletar D., 1980). Virovitica je, osim trgovišnog središta, imala i jak kulturni razvoj te je i prije osnivanja Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ imala iskustva s raznim zborovima i pjevačkim skupovima. Početke samog glazbenog života u Virovitici teško je jasnije i detaljnije opisati jer je mnogo spisa iz tog vremena izgubljeno ili uništeno. Najvažniji zapisi su u „Spomenspisu Rodoljuba“ tiskanom 1911. godine. Ostala dokumentacija koja je ostala sačuvana, pronađena je u Kasinu (čitaonici) i u člancima lokalnog tiska. Godine 1860. dr. Plohn imao je volju i želju okupiti što više zainteresiranih kako bi oformio pjevačko društvo. Na taj poziv javili su se većinom građani s ugledom. Rad dr. Plohna pratio je nametnutu tradiciju te je on u svom repertoaru uvježbavao i izvodio uglavnom njemačke i mađarske pjesme. To se dakako nije sviđalo nekima od članova zbora jer su bili veliki i iskreni rodoljubi koji su htjeli poštovati hrvatski jezik i pjesme iako su shvaćali da okolnosti nisu pogodne za takve vrste pobuna. Pievni Vienac, kako se to pjevačko društvo zvalo, dobilo je poziv za nastup te su tada promijenili ime u Narodno pjevačko društvo te time poticali rodoljublje pjevajući hrvatske pjesme. Dopis koji su dobili glasi:

„Slavnom predsjedničtvu Narodnog pievačkog društva u Virovitici! Po smislu županinsko-skupštinskog zaključka i dotično učinjenog dogovora pred županinskim kotarskim sudištem u Virovitici u prisustvu svih občinskih poglavarstvih na isti kotar spadajućih obdržavati će se u Virovitici i to dana 23. rujna 1866. svetkovanje u spomen neumrlom narodnom junaku od Sigeta grada Nikoli Šubiću Zrinskom banu hrvatskom. Ova toli za na cjeli jugoslavenski sviet znamenita svetkovina ima i mora se dojmiti svakog jugoslavenskog srca, koje u sebi stare uspomene i domoljubnosti iole osjeća, jer to je samo drugi Leonida što ga cieli svijet u hrvatskom sinu po imenu Nikoli Zrinoviću vidi i štuje. Da se uzmogne spomenuta svetkovina na dolikujući i dostojni način izvesti, uzima se čast ovaj odbor posriedovanjem svojeg predsjednika umoliti. Slavno predsjedničtvo Narodnog pievačkog društva, da ukoliko je to

moguće izvesti, pri crkvenoj svečanosti u rimokatoličkoj crkvi dotično bogoslužje u četveropievu otpievati blagoizvoli, isto bogoslužje ima se početi dne 23. rujna 1866. u 9 satih prije pol dana. Nadalje umoljava se slavno pievačko društvo- pošto ovdašnja narodna čitaonica namierava dati tombolu i potlie ples- da istooslavno također se nekoliko milozvučnih piesamah tu večernju zabavu usrećiti blagoizvoli. Odbor za svetkovanje tristogodišnjice Nikole Šubića Zrinskog u Virovitici, dne 6. rujna 1866. godine. Solariček "

(Feletar, 1980: 44).

Ovaj dopis je važan jer, iako u ovom dijelu ne vidimo ostatak dopisa, govori o tome kako je Kasino postojao u Virovitici i prije nego što se registrirao 1874. godine. Iako je Pievni vienac u početku bio pod utjecajem politike i tradicije koja je bila tada poštovana i nametnuta, ipak je na ovoj obljetnici otpjevao tri hrvatske pjesme kako bi pokazali rodoljublje. Pjesme koje su otpjevali bile su „Naprej“, „Zemljo naša“ i „Puška na klin“. Iako je društvo nastupalo na još mjestu, njegov veći napredak i sve veći broj članova nije mogao biti ostvaren jer se i dalje gajila i poštovala tradicija prema njemačkim pjesmama, a to se nikako nije svidjelo sve većem broju rodoljuba u Virovitici te se zato nisu htjeli prijaviti za sudjelovanje u Narodnom pjevačkom društvu (Feletar, 1980.). Kao i svugdje, kako bi se što bolje vodila neka veća grupa ljudi, morala su postojati i pravila. Tako je i ovo pjevačko društvo postrojilo svoja pravila kako bi se oformila grupa ljudi kojima je uistinu stalo do napretka društva. Godine 1868. uvedeno je pravilo da svaki član koji nije dolazio redovno na probe mora platiti kaznu od 20 novčića te isto tako i oni koji kasne, zbog remećenja probe, morali su platiti 10 novčića (Feletar, 1980).

Dr. Plohn je i dalje težio njegovanju njemačkih pjesama te je to dovelo do raspada Društva 1874. godine. Te godine prije raspada bio je organiziran koncert pred gradskom ljekarnicom. Detalje o raspadu doznajemo iz „Spomenspisa Rodoljubu“:

„Prije toga koncerta (1874.) upozorio je član Žakić da bi bilo bolje pjevati same hrvatske pjesme jer je hrvatska svijest bila već probuđena pa je bilo za predvidjeti da će doći do reakcije. Prijedlog Žakićev ne bje primljen. Koncert počne i narod mirno sluša, ali oko 10 sati navali kiša kamenja i rastjera pjevače. Radi ovoga događaja i radi bolesti dr. Plohna, ovo se je društvo razišlo" (Iz Spomenspisa Rodoljuba, prema Feletar, 1980: 46)

Iste godine kada se Društvo raspalo, osnovana je Čitaonica koja je predstavljala središte kulturnog razvoja i života u Virovitici te se od samog otvaranja govorilo o tome kako je potrebno pjevačko društvo u Virovitici jer je potencijal već pokazan dotad. Dugo se na tome radilo te je pet godina poslije ostvarena ideja stvaranja pjevačkog društva, a to je bio

„Rodoljub“. Ideje, pripreme te posljednje prikupljanje materijala, kao i uređenje prostora, sve se to odvijalo 1879. godine, a Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ formirano je 1880. godine. Virovitički učitelj te najzaslužnija osoba za formiranje Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ bio je Gjuro Žakić. On je bio osoba koja je upregla sve snage kako bi okupio sve rodoljube željne pjevanja i također sve rodoljube koji su voljni promicati hrvatsku baštinu, odnosno pjesme na hrvatskom jeziku. „Rodoljub“ kao takav postaje jedno od najstarijih društava u sjevernoj Hrvatskoj te sigurno jedno od najstarijih koje i dalje djeluje pod istim imenom. Iako je voditelj te grupe htio da sve prođe bez ikakvih problema, ipak su se pojavile nesuglasice među članovima na temelju toga tko je koliko ugledan u društvu. Stoga je vođa morao nešto učiniti te se održala skupština 5. listopada 1880. godine. Na skupštini su određena pravila, izabran je odbor te je tada društvo službeno dobilo i svoje ime. Učitelj je marljivo vježbao i radio s članovima Hrvatskog pjevačkog društva, tada je najveći uspjeh tog društva bila uvježbanost i spremnost za njihov prvi nastup. Prvi povijesni nastup Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ obilježio je repertoar s hrvatskim pjesmama, a to su: „Zemljo naša“, Lisinski: „Tam gdje stoji“, Durner: „Domovina“, Zajc: „Hrvaticam“, Durner: „Brodar“, Bartholdy: „Oproštaj“, Zajc: „U boj, u boj“ (Feletar, 1980: 48). Na tom događaju sve pjesme otpjevao je muški zbor, a zbog nepostojanja ženskog ili mješovitog. Predgovor je govorio jedan od članova. U predgovoru je „Rodoljub“ metaforički nazvan vrtlarom, a hrvatska pjesma uvenulom i zanemarenom biljkom koja je dana svom vrtlaru da vodi brigu o njoj.

„Rodoljube! Evo ti predajem tu zanemarenu biljku, da joj marnim vrtlarom budeš“ (Feletar 1980: 48).

Bile su to zadnje riječi kojima je završio predgovor te su nakon toga slušatelji mogli uživati u izvanrednim hrvatskim pjesmama koje su izazvale oduševljenje kod svakog pojedinca. Ljudi su govorili, a i novine su pisale, da „Rodoljub“ pjeva kao da sviraju orgulje. Prve godine djelovanja bile su velika odskočna daska za „Rodoljub“. Repertoar koji su izvodili nije se nešto naročito mijenjao iako bi ponekad dodali pokoju skladbu, većinom je on ostajao isti i širio istu poruku među narodom. „Rodoljub“ je kao takav imao težak početak. Teško se proširio među narodom jer je bio nešto novo u ovim prostorima u kojima je tada vladala druga politika. Osim tog problema „Rodoljub“ je naišao na problem prostora u kojemu će se organizirati probe. No upornost zborovođe i članova dovela je do rješenja problema, a uz to i velike podrške građana (Feletar, 1980). Prvo desetljeće postojanja „Rodoljuba“ bilo je vrlo uspješno. Godine 1881. dogodio se gubitak jednog od članova, no osim te tužne vijesti „Rodoljub“ je priredio svoj prvi samostalni nastup na kojem se ulaz plaćao, no sav prikupljeni novac bio je namijenjen djeci

koja trebaju veće prihode. Time je „Rodoljub“ pokazao humanitarni duh što je narod oko njega dakako još više cijenio. Jesu li jedan dukat i 25 boca šampanjca dovoljna zahvala za dvije osobe koje su „Rodoljubu“ postavile na višu razinu? Naime, August Harambašić i Ivan Zajc, utjelovili su svoje književno stvaralaštvo i glazbeno stvaralaštvo te stvorili „Rodoljubu“ njegovu koračnicu koja je također priznata u proljeće 1881. godine.

Prvi nastup izvan Virovitice završio je neočekivano. Bili su pozvani na osječki festival na kojemu je voditelj „Rodoljuba“, a i sam „Rodoljub“, napadnut kako ne poštuju zajedništvo monarhije na što je „Rodoljub“ odgovorio jednako drsko i proširio svoju poruku. Poruka koju su htjeli proširiti, kojom su htjeli doprijeti i dalje od Virovitice, nije okretanje leđa monarhiji i zajedništvu već upravo suprotno, da se ne okreću leđa jedinoj nama domovini. Oni su samo pokazali koliko poštuju hrvatski jezik i hrvatsku pjesmu, dokazali su da je to najveći razlog njihova postojanja. Čak i nakon ovog napada i objašnjenja, Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ i dalje je doživljavalo mnoge napade sa svih strana, od strane vlade i vladajućih. To nikako nije pridonijelo napretku „Rodoljuba“. Ono je oslabjelo, članovi su odustajali od sudjelovanja u tome te se činilo da „Rodoljubu“ nema spasa. Ipak, nešto je Žakiću ipak govorilo da treba nastaviti biti uporan. Našao je nove članove te je nakon samo nekoliko mjeseci 1882. godine Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ primljeno u Savez hrvatskih pjevačkih društava.

I naredne 1883. godine muški pjevački zbor nastavio je s marljivim radom i probama nastupajući u Virovitici i na pokojem nastupu u Suhopolju. Svake sljedeće godine zbor je nastupao, marljivo radio, uvježbavao nove točke, sudjelovao u izletima, otvaranjima pruge. Prolazile su godine, a zbor je sve više napredovao, tako govori jedan zapis iz 1888. godine: „dne 14. veljače 1888. godine priređen je veoma zanimljiv koncert, te vidimo da 'Rodoljub' upravo teške skladbe izvada- znak da je raspolagao većim brojem dobrih pjevača“ (Feletar, 1980: 50).

Dobre vijesti nisu dugo potrajale. Godina 1889. bila je teška za društvo. Iako su nastupali u Virovitici često, bilo je osmišljeno jedno događanje na koje je, dakako, bilo pozvano društvo „Rodoljub“, no zahtijevalo se od njih da pjevaju skladbe na njemačkom i mađarskom jeziku što je dovelo do pobune članstva. Osim članstva to nikako nije htio i zborovođa Žakić te je i on podnio ostavku. Nakon Žakićeve ostavke morao se mijenjati i odbor te je na njegovo mjesto došao Jan Vlašimsky koji je itekako obilježio razvoj glazbe i kulture na ovim područjima. Dugi niz godina kojima je predvodio zbor, zbor je bio na svom vrhuncu (Feletar, 1980).

4.1. Rodoljub početkom 20.st

Došla je krizna i teška 1903. godina u Virovitici. Godina je to kada je vladavina Khuena Hedervarija završila. Mnoge grane, kako gospodarske tako i društvene, patile su zbog kulminacije političke grane. „Rodoljub“ je morao otkazati neke od svojih nastupa, a isto se tako i broj pjevača u zboru smanjio na 24 člana. Svi su se zajedno udružili i odlučili podići iz ove situacije koja je vladala, a kako bi zabavili sebe i narod te dali pozitivniju energiju za nastavak života u Virovitici. Već 1904. godine počeli su s nastupima u Virovitici, ali i izvan nje. Nastupali su s mješovitim zborom i s muškim zborom među kojima se našao i Jan Vlašimsky (Vodopić, 2016). S vremenom su sva društva u Virovitici počela napredovati, razvijati se, no došlo je do jednog problema, a to je prostor za sva ta društva. Bilo je teško prikupiti novac za to ili dobiti novac pa su organizirali veliku lutriju kojom će se skupiti dovoljno novca da se osigura prostor za društva. Upravitelj pučke škole dao je jednu prostoriju u kojoj se do 1914. moglo čuti mnogo smijeha, radosti i naravno glazbe, stvaranja i izvođenja raznih zvukova koji su se orili virovitičkim ulicama (Vodopić, 2016).

4.2. HPD „Rodoljub“ do 1918. godine

Jan Vlašimsky bio je velika osoba za HPD „Rodoljub“. Svojim radom podigao je „Rodoljub“ na višu razinu. Promijenivši repertoar, pridobio je još više pjevača u zboru. Bez obzira na teško društveno, kulturno i političko razdoblje ipak je „Rodoljub“ uspio doživjeti svoje najuspješnije doba. Osim muškog zbora koji je nastupao u Virovitici i izvan nje, Jan Vlašimsky osnovao je i ženski pjevački zbor, uz to i mješoviti zbor. Osim zbora tražio je nadarene svirače te ih okupio u violinski i tamburaški orkestar, Pojedinci koji su se osobito istaknuli svojim talentom imali su priliku nastupiti kao solo izvođači koji ujedno i sviraju i pjevaju. Tako raznoliki program doveo je do sve veće publike koja je s radošću iščekivala svaki novi nastup „Rodoljuba“ (Feletar, 1980). Iako se malo prije 1891. godine dogodio skori raskol u Hrvatskom pjevačkom društvu „Rodoljub“, ipak se dogodio veliki preokret. Nakon što je nekolicina muških pjevača napustila zbor jer nisu htjeli pjevati pjesme koje nisu na hrvatskom jeziku, 1891. godine isti ti pjevači vraćaju se u zbor te on nastavlja raditi bolje nego ikada. Usprkos tomu što ne postoji puno zapisa o nastupima i koncertima, iz onoga što je ostalo zabilježeno saznajemo kako je u

ovom periodu bilo najviše koncerata u Virovitici. Dogodio se jedan veliki nastup u Zagrebu u Maksimiru povodom obljetnice gospodarske izložbe. Narednih godina popularnost Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ bila je sve veća. Osim uobičajenih koncerata u Virovitici Društvo je obilježavalo neke važne događaje i u okolnim mjestima. Tako se održao koncert u čast stradalima u požaru u Vukosavljevici, također i u Podravskoj Slatini. Jedan od većih koncerata 1893. bio je i koncert za doček i ispraćaj bana Khuena Hedervarya (Feletar, 1980). Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ svojim je radom napredovalo toliko da je sudjelovalo na raznim smotrama, imali su razna gostovanja ne više u krugu Virovitice, već su se stvorila prijateljstva i u Hrvatskom primorju. Ta prijateljstva i suradnje 1896. godine doveli su ga i do nastupa za obljetnicu Jadranske vile u Sušaku. Iako se sve činilo bajno, 1898. godine morala se sazvati skupština na kojoj je predsjednik bio prisiljen odstupiti zbog stvaranja razdora između uprave i pjevača. To nije bio kraj crnog razdoblja Društva, već je i vlast počela pritiskati članove zbog stranke koju su zastupali te su neki od njih morali isto tako odstupiti iz društva (Feletar, 1980).

Problemi su se nizali jedan za drugim, ali voditelj Jan Vlašimsky nije dopustio da problemi dovedu do raspada Društva. Kazališna sekcija, tamburaški orkestar i ženski pjevački zbor bili su tri dijela koji su Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ podigli s dna u tom razdoblju. Došla je i 1899. godina koja je znatno obilježila virovitičko područje jer je izbačen i lokalni list pod nazivom „Virovitičan“. Kako se znalo da u „Rodoljubu“ nema puno zapisa i sačuvanih dokumenata, to je bila jedna od prekretnica jer se u tom lokalnom listu ponajviše i pisalo o djelovanju Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ (Feletar, 1980). Kako se popularnost vratila, Društvo je osnovalo svoju prvu turneju po Hrvatskom primorju. Društvo je sklopilo suradnju s društvima iz Sušaka i Trsta te su nastupili u Rijeci, Bakru i Opatiji. Te godine počinju i uvježbavanja raznih dramskih djela kako bi kazališna sekcija dostigla svoju popularnost te kako bi ih društvo i okolina što prije prihvatili, kao i glazbu koju izvode. Godine 1900. lokalni list prenosi rad Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ te govori:

„Sva pjevačka društva diljem lijepe naše domovine sa priznanjem prate taj rad vrijednog rodoljuba, pa mu zato, kada se krene u srce domovine, oni svesrdan doček priređuju, kako to vidimo posljednji put na Sušaku“ (Feletar, 1980: 55). Do stvaranja lista koji je tako govorio o djelovanju zbora, nije se mogao dobiti drugačiji dojam o samom zboru. Recimo, oni koji nisu došli poslušati nijedan koncert, mogli su jedino suditi o njegovu radu. Kada se u društvu piše, pogotovo u lokalnom listu, Virovitičani koji nisu možda podržavali rad zbora vjerojatno su dobili drugačiji dojam nakon pročitano. Može se zaključiti da je lokalni list bio ujedno i

odlična reklama za Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“. Lokalni list pratio je sve nastupe i koncerte pa tako i onaj u kojemu su sudjelovali muški pjevački zbor i tamburaški orkestar te pišu „tu se natjecale takoreći pjevači sa tamburašima i glazba, pa ne znaš koji je bolji“ (Feletar, 1980: 55).

Gostovanjima nije bilo kraja. Osim gostovanja u Hrvatskom primorju dogodilo se jedno gostovanje u Sarajevu, onamo je otišao nastupiti jedino muški zbor. Zašto naglašavamo jedino muški zbor? Ne smijemo zaboraviti kako je to bilo razdoblje patrijarhalnih shvaćanja te žene nisu imale puna prava. Ipak, Vlašimsky je to htio drukčije te je nastojao okupiti kvalitetan ženski zbor i izboriti se za pravo njihova nastupanja. „ ...da je ovo naše vrijedno društvo u svoj pjevački zbor i gospojinski zbor ovih dana ustrojilo. Ističe nastupiti 1 put precijenjenu općinstvo 18. Kolovoza 1900. Godine...“ (Feletar, 1980: 56). Osim najave nastupa ženskog zbora, što je dakako iznenadilo mnoge, ženski pjevački zbor broji 25 članica.

„Rodoljub“ je nastupao samostalno, ali i u zajednici s limenom glazbom Virovitice te su tako održali koncert sa sljedećim točkama: 1. Hruza: hrvatske pjesme - glazba, 2. Zajc: „Busyska vještica“ - glazba, 3. Brajša: „Ne dajmo se“ - zbor, 4. Vilhar: „Hrvatski ples“ - glazba, 5. Rešan: „Kastav gradu“ - zbor, 6. Traustater: „Ti si moja nada sva“ - glazba, 7. Zrinsko-frankopanska - zbor uz glazbu, 8. Dvoržak: ples broj 8 - glazba, 9. Klaić: „Na Nehaj gradu“ - zbor, 10. Zajc: dvopjev i finale iz opere „N.Š. Zrinski“ - glazba, 11. Vilhar: pjesma Hrvata - zbor, 12. Konižek: „za vesele ljude“ - glazba, 13. Vilhar: „hrvatska davorija“ - glazba, 14. Milloher: „Jahanja kozaka“ - glazba, 15. Splet pjesama - zbor (Feletar, 1980: 56). Nakon ovog koncerta dogodio se i prvi koncert mješovitog i ženskog pjevačkog zbora te je, naravno, „Virovitički“ list to obilježio riječima:

„Ovaj puta predstavio se Rodoljub slavnom obćinstvu i u mješovitom zboru, pa je svatko napeto očekivao prvu pjesmu. I evo ih. Liepa kita mladih djeva, orio je muški zbor, ona ga uresila ko jutarnju zoru sjajno sunce. Već sama slika djelovala je ugodno na nas. Prva nas je pjesma prilično udovoljila. Nu zbor " Po jezeru" upravo nas je uhitio, bio je precizno izveden, isto i zadnja. Narodne pjesme. Tim prvim nastupom našeg krasnog gospojinskog zbora mi smo potpuno zadovoljni. Bude li si kapelnik i dalje dao truda, to ćemo s vremenom dobiti savršen gospojinski zbor u kom imade vrlo dobrih glasova“ (Feletar, 1980: 57).

Osim što je Vlašimsky uspio nadmašiti sam sebe, to nije samo dokazao ženskim zborom već i odličnom reakcijom ljudi na njegovu dramsku, odnosno kazališnu sekciju. „Izliećena“, „Miš“ i „Zaljubljenom starcu“ samo su neke od predstava koje je izvela dramska sekcija. „Time smo

se osvjedočili da ima „Rodoljub“ izvrsnih glumačkih sila pa bi željeli da nam što više takvih predstava priredi“ (Feletar, 1980: 56).

„Za ovakav glumački personal mogli bismo ustrojiti diletantsko društvo, koji je neka bi dalo svakog mjeseca po jednu predstavu. Samo naprijed“ (Feletar, 1980: 57).

Svi su mislili da će rad zbora i kazališne sekcije biti samo u usponu, ali to nije bilo tako. Godine 1901. Društvo se počelo opet raspadati, sve manji je bio broj članova zbog pritiska vlasti, a kazališna sekcija gotovo da nije ni djelovala više. Unatoč tomu održani su neki od koncerata. Iduće godine nije bilo nekih većih promjena. Ženski pjevački zbor nije napredovao zbog stalne promjene pjevačica što je dovelo do nedostatka nekih od glasova. Muški pjevački zbor najbolje djeluje, uz njega i tamburaši, a dramska sekcija, iako je opet počela s radom, nije još doživjela uspjeh kao proteklih godina.

Godina 1903. bila je godina kada je došlo do mnogih pobuna društva na vlast i na režim koji je vladao, sve dok taj režim nije pao. Tada se to jako odrazilo na rad „Rodoljuba“, nažalost ne u dobrom smislu, broj nastupa morao se uvelike smanjiti. Nadolazeću godinu obilježio je ponovno veliki uspjeh „Rodoljuba“ s mnogim koncertima na kojemu su sudjelovali i mješoviti i muški pjevački zbor, a i nije bilo režima koji je određivao da se moraju pjevati mađarske i njemačke pjesme. Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ nastavilo je sa sve češćim koncertima i gostovanjima, kako u Virovitici tako i u ostalim gradovima. Nastup koji će svi pamtiti jest nastup iz 1908. godine u Vinkovcima kada je „Rodoljub“ bio nagrađen najvećim pljeskom nakon koncerta na kojemu je popunio cijeli koncertni dio. Nastup u Vinkovcima bio je prepričavan po cijeloj Hrvatskoj te u čast tome Vlašimsky i organizira u Virovitici nastup u kojem sudjeluju muški, ženski i mješoviti zbor te uz njih tamburaški orkestar i diletantska družina. Budući da je Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ tada proživljavao slavu i stjecao sve veću popularnost, doveli su to na veću razinu. Na nastupe dolaze u zaprežnim kolima, u svečanim odorama i kapama. „Značajno je da je 'Rodoljub' ondje sam ispunio s glazbom koncertni dio komersa, A na matineji doživio najveću buru aplausa. I ženski zbor, uz vojničku glazbu, doživio je velike reakcije“ (Feletar, 1980: 60).

Činilo se kako sve ide nabolje, ali dok nije došlo do svađa među članstvom zbog političkih razloga, odnosno došlo je do nesloge između pjevača i uprave. Taj problem nastao je baš u vrijeme kada se trebala obilježiti 30. obljetnica djelovanja Društva. Kako bi se problem riješio, sazvana je skupština te se biralo novo rukovodstvo. Nakon skupštine obilježila se 30. obljetnica. Kako bi obilježili što ljepšu obljetnicu, Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ poslalo je

pozivnice mnogim pjevačkim društvima. Željeli su zajedno s njima proslaviti. Osim tridesete obljetnice djelovanja Društva, uz to se proslavilo i 20 godina kako Vlašimsky djeluje: „dne 16. svibnja slavi g. Ivan N. Vlašimsky 20-godišnjicu svoga neumornog rada na napredak i procvat hrvatske pjesme u našoj ubavoj Virovitici, jer je od toga dana zborovođa dičnog nam "Rodoljuba". Ovo je naše društvo po domovini lijepih lovora pobralo, što je u 1 redu zasluga vrijednog zborovođe g. Vlašimskoga. I od naše strane srdačne čestitke“ (Feletar, 1980: 62).

Proslavi su prisustvovali članovi mnogih pjevačkih društava kao što su pjevačko društvo iz Slavenskog Broda, Koprivnice, Bjelovara, Nove Gradiške, Samobora, Zagreba, Osijeka, Varaždina, Zeline, Karlovca i Križevaca. Prvog dana priređen je kongres na kome je uz „Rodoljub“ nastupala i glazba Društva za promicanje glazbe iz Virovitice. Drugi je dan ipak bio nešto svečaniji. U ranim jutarnjim satima odsvirala se budnica, u popodnevnim satima događao se osebujan program koji je započet pjesmom svih društava, a otpjevali su Zajčevu „Živila Hrvatska“. Tijekom dana nastupala su sva društva koja su bila gostujuća, a proslava je završila banketom i vatrometom. Sve do 1914. godine kada se već osjete ratni događaji, Društvo je nastupalo u Virovitici ponajviše, nije bilo previše promjena i važnih događaja.

4.3. Rodoljub između dvaju ratova

Nastupilo je teško razdoblje, kako za Viroviticu i njezinu okolicu tako i za sam „Rodoljub“. Smatralo se kako će 1918. i 1919. biti godine koje će sve promijeniti nabolje, no bile su upravo suprotno. Osobito je izraženo djelovanje mnogih građanskih političkih stranaka te jaka polarizacija ekonomskih i društveno-političkih opredjeljenja i stavova. To su samo neke od pojave u to vrijeme koje nimalo nisu olakšale razvoj Virovitice i njezine okolice. U Virovitici tada ništa nije moglo opstati i biti onakvo kakvo je bilo prije pa tako nisu mogla opstati ni kulturno-prosvjetna društva jer su ona bila središtima opozicije antinarodnom režimu. Vlastima nisu od pomoći bila društva, stranke ili nešto tako, već su im od pomoći bile skupine obrtnika i trgovaca te crkva. Godine 1921. došlo je do konačnog formalnog proglašenja Virovitice gradom. Smatralo se kako će to pridonijeti nekom napretku, no to nije pomoglo. Nove promjene osobito su se odrazile na seljaštvo unoseći nove oblike privrede, a najveća tragedija dogodila se kada su se posjedi počeli dijeliti na manje parcele. Seljaci su se počeli udruživati u udruge ne bi li zaustavili propadanje svojih imanja i privrede koju su imali no niti to nije pomoglo. Virovitica je preko Drave bila važno prometno križište, no na tom području povezale su se nove

državne granice i dravska veza bila je slabo aktivna. Radnička klasa bila je već poznata u virovitičkom kraju te pokušava napraviti neke promjene u virovitičkom kraju. Godine 1919. radnička klasa gradi električnu centralu, kasnije otvara tvornicu kalupa te u isto to vrijeme i tvornicu koja proizvodi ambalažu. Osim toga ima vrlo aktivnu drvenu, ciglarsku, mlinsku te još mnoge druge industrije. Sve se opet činilo kako će se „podići na noge“, no ova su događanja iscrpila Virovitičane te je broj stanovništva u Virovitici počeo snažno padati. Stanovnici koji su ostali nisu htjeli odustati te su se borili da radnički pokret i društveni život u cjelini budu iscijeljeni. Dakako da to ne bi mogli sami te 1919. i 1920. pristupaju dvama strankama koje su bile aktivne u to vrijeme, a to su Socijalistička radnička partija Jugoslavije i Radićeva Hrvatska republikanska seljačka stranka. „Poletarac“ je bio list koji je Virovitica dobila suradnjom Socijalističke radničke partije i Mjesnog radničko sindikalnog vijeća Virovitica, čovjek koji je dobio titulu urednika bio je Rudolf Kukolj (Feletar, 1980).

„Drugarice i drugovi! Davna želja sviju nas ipak se jednom, i to samo našom slogom oživotvorila, tako da i mi imademo u Virovitici svoje radničko, političko i strukovno glasilo...“ (D. Feletar, 1980: 68). „Poletarac“ je bio list koji je pratio sve događaje jednako kao i lokalni list „Virovitičan“ pa je tako popratio i veliki štrajk radnika, a sve jer su smijenjeni bili njihovi sindikalni vođe. Događalo se sve više zatvaranja, zabrana, ubojstava, radnički pokret nije se zaustavljao, već je otvorio tri nova mjesta u kojima je djelovao, a to su bili Virovitica, Špišić Bukovica te Budrovac. Na kulturni život utjecala su ostala društva, ponajviše iz Zagreba i Osijeka koji su održavali česte gostujuće koncerte u Virovitici. Kulturna zbivanja organizirala je Građanska čitaonica, „Rodoljub“ te „Mladost“. Osim kulturnih društava koja su posjećivala Viroviticu i tako budili kulturni duh iste, kulturu su proširivali učitelji i učenici čiji je broj uvelike porastao bez obzira na ekonomsku krizu koja se događala. Među učenicima širila se literarna, dramska, sportska i folklorna kultura. Učenici su se okušavali u raznim područjima kao što su sviranje, pjevanje i gluma. Rad svih društava u Virovitici, pa tako i Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“, varirao je od uspjeha do velike krize (Feletar, 1980).

„Kada razmotrimo sadašnji rad naših kulturnih i humanih društava, pa ih prisposobimo s njihovim radom prije deset i više godina i s radom društava drugih gradova, trgovišta i sela moramo nehotice doći do konstatacije da sva naša društva žive u nekom drijemežu, da ona proživljavaju nekakvo prijelazno vrijeme u kojem vrlo malo ili nikako ne rade i ne udovoljavaju svojoj svrsi, određenoj im u pravilima. Uzmimo npr. nekadašnju našu radinu i nadasve agilnu Čitaonicu, koja se nekad zvala Kasino. Sav kulturni rad Virovitice, sve dobre, lijepe i plemenite misli nikle su u toj Čitaonici, a ona je svoje brojno članstvo zadovoljavala raznim priredbama.

Gdje je danas ta Čitaonica? Nitko danas ne zna tko je bio posljednji odbor i kako se to zaslužno društvo raspalo. Pređimo na naš 'Rodoljub'. Lovorike, koje je to društvo odnijelo po cijeloj našoj domovini, nisu ga učvrstile, a da bi on kročio onim koracima kojima je u prošlosti koračao i kojim koracima koračaju druga pjevačka društva u Hrvatskoj. Danas se takoreći za 'Rodoljub' izvan Virovitice i ne zna. Gdje je tamburaško društvo 'Sloga', koja je u Virovitici čudesa stvarala, koja je okupila cjelokupno građanstvo Virovitice. Njezine priredbe uvijek su punile dvorane, ona je bila mezimče građanstva, a gdje je danas? Niklo je drugo slično društvo, 'Mladost', koje također životari životom slabim i koje se nikako ne može učvrstiti jakim korijenom i da nosi obilnije plodove svoga rada. A gdje je naše dobrotvorno društvo 'Okriļje'? Ponekad se pojavi s prikupljanjem, prodajom svijeća i lutrijom, da si tako namakne bar nešto sredstava za svoje siromašne učenike pučkih škola. Kuda su otišle obilne dječje priredbe, koje su punile dvorane i davale obilni prihod? Građanstvo širje, pod kojim mislimo na trgovce, obrtnike i seljake, malo se na priredbama vide, a čujemo kako se sva društva tuže da im stalno opada broj podupirajućih članova. K tome dolazi i to da je gradska općina napustila podupiranje svojih prosvjetnih i dobrotvornih društava. Gradski su prihodi doduše mali, ali to ne bi smjelo obustaviti potporu društvima...“ (Feletar, 1980: 74).

Situacija nije bila povoljna pa tako nije niti ova kritika koja je bila upućena vlastima, ali i stanovništvu. Ovaj govor u listu ipak je potaknuo neke na razmišljanje te se tako otvorila Radnička čitaonica gdje su se ljudi mogli doći kulturno uzdizati, posuđivati knjige, obrazovati se, a i ono najjednostavnije, provoditi vrijeme ne misleći na događaje izvan čitaonice. Godina 1934. obilježila je veliki porast broja članova čitaonice, nabavljale su se nove knjige i novine te je tako čitaonica uvela mnoge promjene u društvo. Osim otvorenja čitaonice sa svojim radom počinje i tamburaško društvo Mladost, ponovo se budi gradska glazbena škola u kojoj je mlade glazbenike vodio Vlašimsky. Uz glazbenu školu on je pokrenuo i svoju vrlo popularnu violinsku školu. „Rodoljub“ je bilo društvo koje je često podlijegalo promjenama koje su snažno utjecale na sam rad društva. Nakon rata održana je i prva skupština na kojoj je izabran novi zborovođa. Ivan Vlašimsky svoju titulu predao je Vlaha Soštariću. O početcima njegove karijere kao zborovođe nemamo puno dokumenata jer nakon rata novine još nisu bile pokrenute. Jedino što se zna je da je repertoar pjesama znatno izmijenjen zbog nove društvene i ekonomske situacije. Društvo je bilo nestabilno te su se u godinu dana izmijenila čak četvorica zborovođa. Ivan Vlašimsky ostao je kao sudioniku društva u ulozi dirigenta te je ipak mogao imati utjecaj na razvitak društva. Nakon kratkog vremena Društvo je bilo sastavljeno od muškog, ženskog i mješovitog zbora (Feletar, 1980).

„iza duge stanke upriličilo je naše pjevačko društvo ‘Rodoljub’ svoj silvestarski koncert. Tom zgodom istupio je prvi put novi zborovođa toga društva učitelj Ivan Cerovski. Pjevačice i pjevači, ‘Rodoljubašice’ i ‘Rodoljubaši’ prilično su isti. Ista lica, isti glasovi- sve je isto samo malo dotjeranije. Koncert je uspio te je dvorana(naša jadna dvorana) bila dupkom puna, jer su sve koncertne točke izvedene vrlo dobro, hvala jer se iza koncerta razvio bučni ples. Predsjednik ‘Rodoljuba’ g. Fev je zaželio iza osvita nove godine svima dobro, a Virovitici promaknuće u grad. (...) Koncert je svakako korak naprijed, pa se nadamo da će dobrom voljom novog zborovođe zbor i dalje napredovati, da se ‘Rodoljub’ digne u visine na kojoj je negda stajao“ (Feletar, 1980: 88). Nakon ovih lijepih želja za Viroviticu i Društvo naredna godina bila je velika prekretnica. Počelo se mnogo više nastupati i gostovati, kako u Virovitici tako i u obližnjim mjestima te su se priređivali koncerti za same članove Društva. Od pisanih dokumenata imamo sačuvane samo pohvale za svaki koncert koji je Društvo održalo, npr. u Pitomači, Bjelovaru itd. Narednih nekoliko godina Društvo je vrlo dobro djelovalo sve do 1925. godine kada je u Društvu opet zavladao velika kriza. Tri godine poslije izabran je novi zborovođa, a tadašnji zborovođa Cerovski postao je predsjednik (Feletar, 1980).

5. SUSRETI I NASTUPI

„Bože, živi!“ (Joseph Haydn), „Udi zora“ (Ivan Zajc), „Ouvertira“ (Spinelli Niccola), „Koračnica Trebevića“ (Franjo Vilhar), „Cvrčak na ognjištu“ (Karl Goldmark) te Zajčeve skladbe „Majka i kći“, „Život ne traje dugo“ i „Daleki putevi“ samo su neke od vrlo zahtjevnih skladbi kojima se Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ u vodstvu Jana Vlašimskog predstavio u Sarajevu 2005. godine na slavlju posvećivanja zastave Hrvatskog pjevačkog društva „Trebević“. Taj koncert značajan je jer je Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ nastupilo s mješovitim zborom od 70 pjevača, a nešto što je bilo novo i obilježilo Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ još više jest prvi samostalni nastup ženskog zbora koji je tada brojio 25 članica.

„Ovaj puta predstavio se Rodoljub slavnom općinstvu i u mješovitom zboru pa je svatko napeto očekivao prvu pjesmu, i evo ih. Liepa kita mladih djeva, orio je muški zbor, ona ga uresila ko jutarnju zoru sjajno sunce. Već sama slika djelovala je ugodno za nas. Prva nas je skladba prilično udovoljila, bila je precizno izvedena, isto i zadnja točka narodne pjesme. Tim prvim nastupom našeg krasnog gospojinskog zbora mi smo potpuno zadovoljni. Bude li si kapelnik i dalje dao truda, to ćemo s vremenom dobiti savršen gospojinski zbor u kom imade vrlo dobrih glasova“ (Herout, 2016: 78-79).

Ovo je samo mali dio napisanog u kojemu se osjeti i vidi oduševljenje slušatelja i ostalih koji su sudjelovali u Sarajevu na nastupu. Mnoge novine su o tome pisale i tu je počela nova era Jana Vlašimskog i Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ koji je, kako novine kažu, bio na svim točkama Slavonije poznat i praćen.

Svake godine božićno doba započinje nastupom Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub" u crkvi. To je nastup koji je većini najdraži, zbog blagostanja i mira koji unesu u prostor i među ljude svojom pjesmom. Jedne godine su čak osposobili i orgulje te ih spojili zajedno sa glazbom koju su izvodili, te im je do danas to ostalo kao dio tradicije. Svoje božićne koncerte uvijek izvode u crkvi sv. Roka u Virovitici, te u crkvama u Gornjem Bazju i Špišić Bukovici.

5.1. Susret hrvatskih pjevačkih zborova

Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub" je na 52. susretu hrvatskih pjevačkih zborova izvodio skladbu Mihaela Kivača „Ave Maria". Svim članovima je to ostalo kao zapamćeno iskustvo.

Susreti se događaju u Rovinju. Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ Virovitica uvijek je visoko plasirani, najčešće drugo mjesto. Susreti traju dva dana, gdje se sastaju zborovi iz cijele Hrvatske. Za zborashe je to uvijek upečatljivo vrijeme jer se druže i uz glazbu se svi ujedine i stvaraju nova poznanstva i prijateljstva. Prvi dan je natjecateljski dok je drugi revijalni. Svoje glasove i glazbu ne drže u četiri zida nego izađu na trgove i ulice i pjevaju.

5.2. Tamburaški orkestar

Osim zbora, najupečatljivije nastupe održava ipak tamburaški orkestar. Već godinama svojim nastupima kroz natjecanja osvajaju zlatne plakete koje krase zidove prostora Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“. Tamburaški orkestar je također izdao i CD sa skladbama koje su dio repertoara koji izvode na nastupima. 2019. je bilo njihovo zadnje natjecanje na međunarodnom natjecanju hrvatske tamburaške glazbe u Osijeku te su opet osvojili zlatnu plaketu. Izvodili su „Murom nizvodno“ (Dražan Varga), „Vse se okreće“ (Tomislav Uhlík) te „Ples pod maskama“ (Jurica Hrenić).

Svaki „Rodoljubov“ nastup je zahtjevan te se očekuje mnogo truda i vježbe, što za njih nije ništa novo. Pripreme za njihove nastupe traju i do nekoliko mjeseci. Jos jedna od skladbi koja je česta na njihovim koncertima jest „Kerubinska himna br. 7“ Dmitrija Bortnjanskog.

6. INTERVJU SA ČLANOVIMA HRVATSKOG PJEVAČKOG DRUŠTVA „RODOLJUB“ IZ VIROVITICE

Pitanja osmislila: Nina Nemet

Ispitanici: članovi Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“

Kratak opis okolnosti intervjua sa članovima Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“:

Javila sam se elektroničkom poštom tajniku Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ u Virovitici. Poslala sam molbu za njihov doprinos i sudjelovanje u ovom diplomskom radu. Društvo je neupitno pristalo na to da im pismeno pošaljem pitanja te da mi odgovore na njih. Ukratko sam ispitanicima, koji su članovi društva „Rodoljub“, objasnila pitanja jer iako su jednaka za sve, očekuju individualne odgovore.

1. *U prošlosti je bilo mnogo padova, ali i uspona u samom djelovanju Društva.*

Što sada održava „Rodoljub“ i dalje živim?

F: Entuzijazam većeg dijela dugogodišnjih članova „Rodoljuba“, financijska potpora grada i Glazbena škola.

M: Isključivo veliki entuzijazam članova. Danas je više nego ikada teško zatvoriti financijsku konstrukciju.

P: „Rodoljub“ živim održavaju ponajprije članovi i pomlađivanje istih, suradnja s Glazbenom školom Jan Vlašimsky Virovitica, održavanje i očuvanje tradicije (Martinje, Vincekovo, maškare, tradicionalni božićni koncerti...), gostovanja, „Proljetni zvuci Jana Vlašimskog“...

B: Rad Društva održava simbioza s Glazbenom školom Jan Vlašimsky, dirigentica Mirna Mihalković i velika volja te ljubav prema Društvu malobrojnih pjevača starije generacije.

2. *Što je Vas navelo na uključenje u „Rodoljub“?*

F: Pjevanje, ali i druženje uz pjesmu, izgledalo mi je kao dobar način za provođenje dijela slobodnog vremena.

M: Tada sam bio 5. razred klasične gitare u glazbenoj školi i nisam bio nimalo upućen u tamburašku glazbu. Na poticaj roditelja uključio sam se u rad tamburaškog orkestra i ostalo je povijest.

P: Osobno sam se u „Rodoljub“ uključila kada sam krenula u srednju glazbenu školu. Iako sam školu već odavno završila, odlučila sam i dalje ostati i pjevati u „Rodoljubu“.

B: U „Rodoljub“ me uključio, kao i cijelu moju generaciju mladih pjevača, u završnom razredu osnovne škole, daleke 1973. godine, učitelj glazbene kulture Rudolf Halupa u Osnovnoj školi Vladimir Nazor, i ujedno nastavnik osnovne glazbene škole koju sam pohađala.

3. *Koliko dugo ste u „Rodoljubu“?*

F: 30 godina

M: Uskoro će biti 32 godine.

P: U „Rodoljubu“ sam oko 10 godina.

B: S prekidima za studij od 4 godine, jedne godine rada u Istri u osnovnoj školi, te ukupno sedam godina boravka u inozemstvu u „Rodoljubu“ sam od 1973.

Jeste li mnogo naučili?

F: Ne samo o zbornom pjevanju, tamburaškoj glazbi i glazbi općenito, već i o pravilima funkcioniranja ove vrste kolektiviteta.

M: Jako puno. Ne samo o klasičnoj glazbi, tradicionalnoj glazbi, sviranju u orkestru, zbornom pjevanju, već i puno o međuljudskim odnosima u našoj velikoj „obitelji“ te organizaciji koncerata, putovanja, događanja...

P: Svakako jesam.

B: Da. Razne partiture, pjevati na različitim stranim jezicima, na brojnim smotrama i natjecanjima.

4. *Kako kao pojedinac pridonosite Društvu?*

F: Ovakvo društvo u organizacijskom smislu ne funkcionira bez angažmana i suradnje većeg broja ljudi. U ovom društvu to rade isključivo aktivni članovi. Jedan sam od njih. Pored toga i jedan sam glas u zboru.

M: Trenutno sam član Upravnog odbora i financijski tajnik Društva. To je onaj „ozbiljni“ dio. Što se tiče glazbe trudim se biti na svakoj probi i svojim pristupom i zalaganjem pokazati primjer mlađim članovima kako biti dobar rodoljubaš.

P: Osobno mislim da mogu dati neku sigurnost u dionici u kojoj pjevam. Uvijek sam otvorena za solo dionice, ako je to potrebno. Redovito dijelim objave na društvenim mrežama vezane za Društvo kako bi se prepoznala njegova kvaliteta i kako bi došla do što većeg broja ljudi.

B: Pored pjevanja sopranske dionice, ponekad soliranja, vođenja konferansi, tj. pripremanja teksta i vođenja kroz brojne koncerte, pridonosila sam odlukama o radu Društva kao član Upravnog odbora te Nadzornog odbora. Osim toga pisala sam brojne članke o radu Društva za Glasnik.

5. *Na koje načine negujete tradicijsku, ali i općenito glazbu?*

F: Na dva načina. Kroz program koji uvježbavamo i izvodimo na nastupima i kroz „slobodni program“ na druženjima, u kojemu nema mjesta ničemu što bi vuklo na *cajke*.

M: Na svakom našem nastupu ili koncertu izvodi se najmanje jedna tradicionalna ili narodna skladba. Nekada su to samo instrumentalne skladbe, nekada zajedno s mješovitim pjevačkim zborom. Tamburaški sastav izvodi narodne i starogradske pjesme, i to u sklopu dana grada Virovitice i adventa, ali i prilikom druženja u našim prostorijama ili na gostovanjima u neformalnim trenucima.

P: Tradicijsku glazbu negujemo tako da ju izvodimo u izvornom obliku, često uz pratnju tamburaškog orkestra. Općenito glazbu na način da ju izvodimo na što više različitih mjesta i u raznim prigodama.

6. *Imate li neku skladbu koja obilježava „Rodoljub“ i koju najčešće izvodite?*

F: Pa ne znam baš. Postoje neke skladbe koje su napisane baš za „Rodoljub“. Npr. „Pjesmo moja raspjevana“ (Pero Gotovac, Britvić), ali ne bih rekao da postoji takva koja nas obilježava.

M: Program se mijenja iz sezone u sezonu i teško je izdvojiti određenu skladbu. Prije 20-30 godina za bis se izvodio „U boj, u boj!“ iz opere Nikole Šubića Zrinskog te kao neki oblik pozdrava/molitve prije jela „Hrvatski pjevački pozdrav“.

P: Neke se skladbe znaju ponavljati češće od ostalih, ali ne bih rekla da one obilježavanju „Rodoljub“.

B: Ja mogu navesti nekoliko iz prošlosti „Rodoljuba“. „Orlov let“ Jakova Gotovca, „Bog i Hrvati“, „U boj, u boj“ iz opere N. Š. Zrinskog, „Pjevat će Slavonija“, omiljena skladba našeg dragog dugogodišnjeg predsjednika Milana Ključeca (Milčeka). I dugovječna „Neka cijeli ovaj svijet,“ iz mjuzikla „Jalta, Jalta“ Alfija Kabilja.

7. *Koji se instrumenti pojavljuju na vašim nastupima?*

F: Svi tamburaški instrumenti te eventualno klavirska pratnja uz zbor.

M: U tamburaškom orkestru sviramo na standardnim instrumentima: bisernica, brač, čelo, bugarija i bas. U nekim skladbama mješoviti pjevački zbor prati klavir.

P: Na nastupima se pojavljuju gotovo svi tržači instrumenti (često nastupamo uz tamburaški orkestar): bisernica, brač, bugarija, bas. Nastupali smo i uz simfonijski orkestar (violina, violončelo, truba, saksofon, flauta, trombon...). Različite udaraljki, električni pianino, klavir.

B: Tamburice u okviru tamburaškog orkestra, klavir .

8. *Jeste li imali izmjene na skladbama ili se uvijek držite onog originalnog?*

M: Klasične su skladbe koje su pisane za simfonijski orkestar naravno prilagođene dionicama tamburaškog orkestra. Skladbe koje su izvorno pisane za tamburaški orkestar izvode se nepromijenjene.

P: Uvijek se držimo originalnog zapisa u partiturama. Osim kada se radi o nekoj obradi, tada se pridržavamo obrade, također u njezinu izvornom obliku.

9. *Kako smatrate da biste mogli još više približiti mladima tradicijsku glazbu koju izvodite?*

M: Skoro pa nemoguća misija. Tradicijska je glazba nešto potpuno nezanimljivo i neatraktivno mlađim generacijama. Na nama, kao amaterskoj kulturno-umjetničkoj udruzi, jest da kao i do sada izvodimo takvu glazbu kako ne bi pala u zaborav.

P: Upoznati ih najprije s tradicijskom glazbom njihova kraja, živahnom glazbom i zanimljivim tekstovima, potom širiti primjere na druge hrvatske regije. Uvježbavati različite vrste, stilove i tradicije kako bi im se prikazalo da tradicijska glazba nije jednolična. Objavama njihovih izvedbi na društvenim mrežama. Saslušati njihove ideje, anonimno zatražiti ako se ne žele drugačije izraziti. Prilagoditi im se.

B: Modernijim aranžmanima bliskima mladima u kombinaciji s drugim instrumentima. To se i provodi.

Pjesme i članovi pokazuju da i nakon svih kriza koje su prošli kao društvo pjevača nisu odustali te su svima otkrili one prave vrijednosti za koje su se tijekom povijesti borili.

Uz sve to su ovim riječima kroz intervju i poeziju prikazali, koliko su ta njihova druženja vesela te zbilja „odmor za dušu“.

Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ je društvo koje ljubav širi kroz glazbu, koja ujedinjuje građane Virovitice, ali tako i okolice i svih mjesta u kojima nastupa. Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ postoji već 140 godina, a članovi tog društva govore kako ih spaja entuzijizam i volja za radom. Da nema toga svakako da ne bi ni sve ove godine društvo kontinuirano postojalo. Entuzijizam ih motivira da odlaze svaki put korak dalje u uvježbavanjima i izvođenjima skladbe. Također, po odgovorima ispitanika možemo zaključiti kako svatko tko je došao u Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ ostao je dugi niz godina, što znači da vlada sloga i da im je zajednička ljubav prema tradicijskoj glazbi iako izvode i drugačiji repertoar, nešto modernije kao što su skladbe stranih skladatelja. Govore kako tradicijsku glazbu možemo spoznati kroz njihov rad u obliku izvedbi na nastupima, ali ju oni dakako njeguju na slobodnim druženjima te oni svako druženje pretvore u uvježbavanje skladbi jer oni žive i zabavljaju se uz tradicijsku glazbu i instrumente. Instrumenti koji se pojavljuju kao pratnja pjevačima jesu bisernica, brač, bas, čelo i bugarija, razne vrste udaraljki te klavir. Kako bi se u školstvo moglo uvesti veće zanimanje djece za tradicijsku glazbu? Učenici često nisu zainteresirani za proširenje znanja o nekoj temi, ako je to van učionica. Ono što vole jesu nastave koje se odvijaju van klupa. Tako bi se za učenje o tradicijskoj glazbi njihovog kraja, u ovom slučaju učenike iz Slavonije, moglo nakon sata učenja o regiji u kojoj jesu, odvesti u prostore Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“. Ondje bi im se mogli pokazati uživo instrumenti o kojima su učili, mogli bi ih čuti te tako jednom i prepoznati. Zbor bi im mogao ponešto otpjevati, a tamburaški sastav odsvirati neku od tradicijskih skladbi. Njihova ljubav prema toj glazbi bila bi vidljiva te bi se tako i netko od djece počeo zanimati za to. Mlađi članovi, godinama blizu učenicima, mogli bi reći nekoliko riječi o društvu te tako bi učenicima pokazali kako bilo tko može njegovati tradicijsku glazbu. No, do danas još to nije zaživjelo.

6.1. Slavonske slike, Branko Starc

Slavonske slike
Bilder aus Slavonien – Pictures of Slavonia

Branko Starc

I. Nigdje bolje neg' u selo svoje

♩ = 60

S
A
T
B

Ni - gdje bo - lje neg' u se - lo svo - je, ni - gdje bo - lje
Selo Tuti

neg' u se - lo svo - je ži - to ze - len, ži - to ze - le - no, tan - ko, vi - so - ko,
Selo

ži - to ze - len, ži - to ze - le - no, tan - ko, vi - so - ko. ži - to ze - le,
Tuti

no, ži - to ze - le - no, tan - ko, tan - ko, vi - so - ko. Ni - gdje bo - lje mi - la maj - ko

neg' u se - lo svo - je, ni - gdje bo - lje mi - la maj - ko neg' u se - lo svo - je.

www.bartmusic.hr © BartMusic - Croatia

2

17

Mi - la maj - ko, ne daj me da - le - ko, mi - la maj - ko,
Selo Tuti

ne daj me da - le - ko. Ne daj me - ne mi - la maj - ko ja - ko da - le - ko.
Selo

23

Ne daj me - ne mi - la maj - ko ja - ko da - le - ko, ži - to ze - le,
Tuti ži - to ze - le,

26

no, ži - to ze - le - no, tan - ko, tan - ko, vi - so - ko. Ne daj me - ne mi - la maj - ko

29

ja - ko da - le - ko, ne daj me - ne mi - la maj - ko ja - ko da - le - ko
ritacca

© BartMusic - Croatia

1.

Nigdje bolje neg' u selo svoje,

žito zeleno, tanko, visoko

Nigdje bolje, mila majko, neg' u selo svoje.

Mila majko, ne daj mene daleko,

žito zeleno, tanko, visoko

Nigdje bolje, mila majko, neg' u selo svoje.

II. Ej, lipo ti je 3

1 *mf* $\text{♩} = 72$
 S A Ej, li - po ti je kad se ku - ruz si - je, ej, li - po ti je, kad se si - je,
 T B kad se ku - ruz si - je,
 6 Ej, še - va pje - va zi - me vi - še ne - ma, ej, še - va pje - va, zi - me ne - ma,
 zi - me ne - ma,
 zi - me vi - še ne - ma,
 11 Ej, li - po ti je, ej, li - po ti je kad se ro - sa ro - si.
 Ej, li - po ti je, ej, li - po ti je ka - da ro - si.
 15 Ej, li - po ti je kad se ži - to, zre - lo ži - to ko - si.
 Ej, li - po ti je zre - lo, zre - lo ži - to ko - si.
 18 *mf* Ej, i - de je - sen i - du blat - ni dan - ci, ej, i - de je - sen, i - du dan - ci,
 i - du dan - ci,
 i - du blat - ni dan - ci,
 23 *mf* Ej, a u me - ne tra - lja - vi o - pan - ci, ej, a u me - ne o - pan - ci,
 o - pan - ci,
 tra - lja - vi o - pan - ci,

© BETHMUSIC - Croatia

2.

Ej, lipo ti je kad se kuruz sije
 ej, ševa pjeva zime više nema
 ej, lipo ti je kad se zrelo žito kosi
 ej, ide jesen, idu blatni danci
 a u mene traljavi opanci.

4

28 Ej, li - po ti je, ej, li - po ti je kad se ro - sa ro - si.
 Ej, li - po ti je, ej, li - po ti je ka - da ro - si.
 32 Ej, li - po ti je kad se ži - to, zre - lo ži - to ko - si.
 Ej, li - po ti je zre - lo, zre - lo ži - to ko - si.
 III. Djevojčica spava
 1 *mf* $\text{♩} = 68$
 U pro - lje - će ra - no, u pro - lje - će ra - no ze - le - ni se tra - va, tra - va.
 5 *mf* Na ze - le - noj tra - vi, na ze - le - noj tra - vi dje - voj - či - ca spa - va, spa - va. Do - šlo mom - će mla - do,
 10 dje - voj - či - cu bu - di, dje - voj - či - cu bu - di, bije - lo li - ce lju - bi, dje - voj - či - cu bu - di,
 14 *soffo voce* *pp* bije - lo li - ce lju - bi. Dje - voj - či - ca spa - va, na ze - le - noj tra - vi,
pp tra - vi.
 attacca

© BETHMUSIC - Croatia

3.

U proljeće rano zeleni se trava,
 Na zelenoj travi djevojčica spava
 Došlo momče mlado,
 djevojčicu budi
 bijelo lice ljubi.

IV. Daj Kato

5

♩ = 144
tempo f

1. I - ma - la sam je - dnu pu - ru, da - la pu - ru za tam - bu - ru,
2. I - ma - la sam je - dnu kra - vu, da - la kra - vu za o - pra - vu,
3. I - ma - la sam je - dno te - le, da - la te - le za ci - pe - le,
4. I - ma - la sam je - dnu ra - cu, a ta ra - ca bla - to ga - ca,

17
i - ma - la sam je - dnu pu - ru, da - la pu - ru za tam - bur'
i - ma - la sam je - dnu kra - vu, da - la kra - vu za o - pra - vu,
i - ma - la sam je - dno te - le, da - la te - le za ci - pe - le,
i - ma - la sam je - dnu ra - cu, a ta ra - ca bla - to ga - ca

25
Daj, Ka - to, daj zla - to, daj, daj, daj, daj, Ka - to, daj, daj, zla - to, daj

31
I - ma - la je je - dnu pu - ru, da - la pu - ru za tam - bu - ru,
I - ma - la je je - dnu kra - vu, da - la kra - vu za o - pra - vu,
I - ma - la je je - dno te - le, da - la te - le za ci - pe - le,
I - ma - la je je - dnu ra - cu, a ta ra - ca bla - to ga - ca,

35
i - - ma - la sam pu - - ru za tam - bur'
i - - ma - la sam kra - - vu, za o - pra - vu,
i - - ma - la sam te - - le, za ci - pe - le,
i - - ma - la sam ra - - cu, bla - to ga - ca

i - ma - la je je - dnu pu - ru, da - la pu - ru za tam - bur'
i - ma - la je je - dnu kra - vu, da - la kra - vu za o - pra - vu,
i - ma - la je je - dno te - le, da - la te - le za ci - pe - le,
i - ma - la je je - dnu ra - cu, a ta ra - ca bla - to ga - ca

© B&B MUSIC - Coda

6

39
Ve - li Ka - ta da ne - da, mo - re bi - ti da ne - da,

43
Daj, mi - la daj, daj, daj, daj, zla - to, daj, daj, daj, D.C. con Coda

47
Coda
I - ma - la sam je - dnu pu - ru, da - la pu - ru za tam - bu - ru.

51
I - ma - la sam je - dnu pu - ru, da - la pu - ru za tam - bur'

55
Daj, Ka - to, daj zla - to, daj, daj, daj, daj, Ka - to,

59
daj, daj, zla, zla - to daj, haj

© B&B MUSIC - Coda

4.

Imala sam jednu puru,
dala puru za tamburu

Daj, Kato, daj zlato, veli Kata da ne da,
more biti da neda.

Imala sam jednu kravu,
dala kravu za oprawu

Daj, Kato, daj zlato, veli Kata da ne da,
more biti da neda.

Imala sam jedno tele,
dala tele za cipele

Daj, Kato, daj zlato veli Kata da ne da,
more biti da neda.

Imala sam jednu racu,
a ta raca blato gaca

Daj, Kato, daj zlato, veli Kata da ne da,
more biti da neda.

Branko Starc je rođen 1954. godine u Zagrebu. Poznat je kao dirigent, skladatelj, vokolog, glazbeni producent te fonopedagog. Nije bio član Rodoljuba, ali njegove skladbe najčešće izvodi Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“. Zanimanje za glazbu imao je od malih nogu. Diplomirao je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Kasnije se našao u Švicarskoj gdje je pohađao školu za učitelja govornog glasa, uz to je učio o glazbi kod niza pjevačkih pedagoga. Kada je završio sve škole, okušao se i u skladanju te je skladao više od 200 skladbi. Danas je profesionalni zborovođa, mentor i voditelj Vokalne akademije i Škole za zborovođe. Velik je zaljubljenik u glazbu i glas te sudjeluje na raznim međunarodnim znanstvenim i umjetničkim simpozijima o glasu i glazbi. Sav njegov rad i trud, nekada i sada, nagrađivan je velikim nagradama kao što su nagrade za skladateljski, dirigentski i glazbeno- producentski rad.

Notni zapisi, prethodno navedeni, pokazuju neke od skladbi, slavonskih skladbi koje Društvo izvodi te njima njeguje pravu tradicijsku glazbu Slavonije.

7. ZAKLJUČAK

Kada se govori o tradicijskoj glazbi, nailazi se na mnoge predrasude kako to nije moderna glazba, kako je dosadna itd... tradicijska glazba je odraz neke regije, što se ondje sve nalazi, koje ljepote opjevava te koji su instrumenti specifični za određenu regiju. U ovom diplomskom radu se donosi pregled napredovanja i djelovanja Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“, odnosno njegovanje tradicijske glazbe kroz primjer navedenog društva koje se nalazi u Virovitici. Svaka regija je po sebi sama posebna. Slavoniju krasi ravnice i polja koja su često kroz povijest bila pogađana mnogim nedaćama. Kroz burnu povijest slabo se razvijala glazba, a pogotovo tradicijska jer su se ljudi slabo okupljali. Jedan čovjek zaslužan za spajanje velikog broja ljudi, ujedinjenje kroz glazbu proveo je Jan Vlašimsky osnovavši društvo koje je njegovalo isključivo tradicijsku glazbu.

Cilj ovog diplomskog rada bio je pokazati kako i na koje načine se tradicijska glazba njeguje u Virovitici primjerom Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“. Govorom članova Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ naučili smo koji su glavni instrumenti koji su specifični za Slavoniju te kojima se oni služe. Instrumenti koji se pojavljuju su bisernica, brač, bas, bugarija i čelo, razne udaraljke te klavir kao pratnja. Društvo postoji već 140 godina. Kroz sve te godine nastupali su mnogo puta u svom gradu, Virovitici, tako i po okolnim mjestima. No, osim okolnih mjesta, kao društvo su često pozivani na obilježavanje raznih obljetnica, natjecanja te smotri. Hrvatsko pjevačko društvo „Rodoljub“ broji članove tamburaškog orkestra, te imaju i muški, ženski i mješoviti zbor. Na njihovim probama i uvježbavanjima na okupljanjima vlada sloga i veselje te nitko prema tome ne ostaje ravnodušan. Ta sloga i veselje bili bi prvi faktor u pokušaju približavanja tradicijske glazbe mlađoj populaciji upravo iz razloga jer je u Hrvatskom pjevačkom društvu „Rodoljub“ sve više mladih, koji jednom kada uđu u prostorije Društva, zadrže se dugi niz godina.

Kroz ovaj diplomski rad i sudjelovanjem članova u njemu zaključujem kako bi učitelji trebali obrađivati s učenicima skladbe koje izvode društva poput Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ kako bi djeca naučila više o tradiciji kraja u kojem žive. Djeca vole nastavu van učionica. Bilo bi korisno kada nauče osnove o tradicijskoj glazbi da ih se provede kroz prostore Hrvatskog pjevačkog društva „Rodoljub“ te da im se uživo pokažu instrumenti o kojima su učili, da im se ponešto i otpjeva kako bi čuli tradicijsku glazbu. Isto tako, bilo bi izvrsno kada bi neki od mlađih članova društva „Rodoljub“ ispričali učenicima

nešto o Hrvatskom pjevačkom društvu „Rodoljub“ te im tako privukli pozornost i stvorili interes za tu vrstu glazbe.

Literatura

1. *Feletar, D.*(1980). HPD "RODOLJUB" VIROVITICA 1880-1980. Čakovec: TIZ "ZRINSKI"
 2. *Herout, V.*(2016). Jan Nepomuk Vlašimsky. Virovitica: Grafoprojekt Virovitica
 3. *Kovač, M.* (2021.). 140 godina Hrvatskog pjevačkog društva "Rodoljub" Virovitica. Virovitica: Grafoprojekt Virovitica
 4. *Turčinović, P.* (1996). 115 godina Hrvatskog pjevačkog društva "Rodoljub" Virovitica. Virovitica: Grafoprojekt Virovitica
 5. *Turčinović, P.* (2000.). 120 godina Hrvatskog pjevačkog društva "Rodoljub" Virovitica. Virovitica: Grafoprojekt Virovitica
 6. *Turčinović, P.*(2005.). 125 godina Hrvatskog pjevačkog društva "Rodoljub" Virovitica. Virovitica: Grafoprojekt Virovitica
 7. Povijest grada Virovitice <<https://www.virovitica.hr/povijest-grada-virovitice/>> (preuzeto 27. listopada 2023.)
 8. Virovitica kao glazbeno središte <<https://glazba.hr/citaj/price/glazbeno-srediste-virovitica/>> (preuzeto 27. listopada 2023.)
 9. Kultura <https://www.kulturni-turizam.com/hrv/sadrzaj/virovitica/> , (preuzeto 29. listopada 2023.)
 10. Članovi HPD „Rodoljub“ o nastupima https://www.youtube.com/watch?v=9VxL_KIM6J0&t=135s (preuzeto 27. svibnja 2024.)
- Jan Vlašimsky https://enciklopedija.cc/wiki/Jan_Vla%C5%A1imsky (preuzeto 7. srpnja 2024.)

Popis ilustracija

Slika 1. Barokni Dvorac Pejačević u Virovitici (osobna arhiva).....	11
Slika 2. Barokna crkva svetog Roka u Virovitici (osobna arhiva).....	12
Slika 3. Glazbena škola Jan Vlačimsky (osobna arhiva).....	15